

پروتکل الحاقی ناگویا- کوالالامپور
الحاق به پروتکل ایمنی زیستی کارتاها
در خصوص
مسئولیت و جبران خسارت

دییرخانه کنوانسیون تنوع زیستی
مونتreal

سازمان ملل متحد

مصوب پنجمین اجلاس کشورهای عضو پروتکل ایمنی زیستی
کارتاها (COP-MOP5)

۱۱ الی ۱۵ اکتبر ۲۰۱۰ (۱۹ الی ۲۳ مهر ماه ۱۳۸۹)
ناگویا- ژاپن

اعضای این پروتکل الحاقی،

که اعضای پروتکل ایمنی زیستی کارتاها تحت کنوانسیون تنوع زیستی می‌باشند، که از این پس "پروتکل" نامیده می‌شود،

با توجه به اصل ۱۳ اعلامیه ریو در خصوص محیط زیست و توسعه،

با تاکید مجدد بر رویکرد احتیاطی و پیشگیرانه اصل ۱۵ اعلامیه ریو در خصوص محیط زیست و توسعه،

با تصدیق نیاز به پیش بینی و تدارک اقدامات واکنشی مناسب، و غیر متناقض با پروتکل، در جایی که خسارت یا احتمال کافی برای بروز خسارت وجود دارد،

با یادآوری ماده ۲۷ این پروتکل،

موارد زیر را مورد توافق قرار دادند:

ماده ۱: هدف

هدف این پروتکل الحاقی، مشارکت و همکاری در حفاظت و استفاده پایدار از تنوع زیستی، و با توجه به احتمال مخاطرات برای سلامتی انسان، از طریق فراهم آوردن آیین نامه ها و قوانین بین المللی در زمینه تعهد و جبران خسارت ناشی از موجودات زنده تغییر یافته ژنتیکی است.

ماده ۲: استفاده از اصطلاحات

۱- اصطلاحات مورد استفاده در ماده ۲ کنوانسیون تنوع زیستی که از این پس "کنوانسیون" نامیده می‌شود و ماده ۳ پروتکل باید برای این پروتکل الحاقی صدق نماید.

۲- بعلاوه، با در نظر گرفتن اهداف این پروتکل الحاقی:

الف) عبارت "گردهمایی اعضا به عنوان نشست اعضای پروتکل" به معنای گردهمایی اعضای کنوانسیون به عنوان نشست اعضای پروتکل می باشد.

ب) "خسارت" به معنای تاثیری زیانبار بر حفاظت و استفاده پایدار از تنوع زیستی می باشد؛ در عین حال، آن دسته از مخاطرات احتمالی بر سلامتی انسان را نیز در نظر می گیرد، که:

۱- قابل اندازه گیری یا، در غیر این صورت، قابل مشاهده باشند و، هر جا که مقدور

است، مبانی و معیارهایی که بر پایه علمی توسط مرجع صلاحیتدار معین

شده اند در آن لحاظ گردیده و هرگونه تغییر ایجاد شده انسانی دیگر و تغییر

طبیعی را در بر میگیرد؛ و

۲- قابل توجه باشد، همانگونه که در پاراگراف ۳ ذیل به ترتیب ذکر شده است.

ج) "اپراتور" به معنای هر فردی است که بطور مستقیم یا غیر مستقیم، کنترل موجودات زنده تغییر یافته ژنتیکی را به نحو مقتضی و طبق قانون داخلی، دارد که ممکن است شامل افرادی از

جمله دارنده مجوز، معرفی کننده موجودات زنده تغییر یافته ژنتیکی به بازار، پرورش دهنده، تولید کننده، مرجع اطلاع رسانی، صادر کننده، وارد کننده، حمل کننده یا عرضه کننده باشد.

د) "اقدامات واکنشی" به معنای اقدامات مستدل مدبرانه برای:

۱- پیشگیری، به حداقل رساندن، تحت کنترل داشتن، تخفیف دادن یا در غیر این صورت، اجتناب از خسارت، به صورت مقتضی، است.

۲- ترمیم تنوع زیستی و بازگرداندن آن به حالت اول از طریق انجام فعالیت هایی که به ترتیب اولویت در زیر ذکر می شوند:

الف) ترمیم و بازگرداندن تنوع زیستی به شرایطی که قبل از بروز خسارت داشته یا نزدیک ترین حالت معادل آن؛ و در جایی که مرجع صلاحیتدار به طور قطعی اعلام می کند که امکان این امر وجود ندارد؛

ب) ترمیم و بازگرداندن از طریق اقداماتی مانند جایگزینی خسارت وارده به تنوع زیستی با دیگر اجزای تنوع زیستی برای همان عملکرد یا برای عملکردی دیگر، در همان مکان یا در صورت مقتضی، در یک مکان جایگزین.

۳- یک اثر مخرب "مهم و چشمگیر" بر اساس درجاتی از جمله موارد زیر تعیین می شوند:

الف) تغییر طولانی مدت یا دائمی که به عنوان تغییری قلمداد می شود که از طریق احیای طبیعی در طول یک دوره متعارف، جبران نخواهد شد.

ب) میزان تغییرات کمی و کیفی که بر اجزای تنوع زیستی تأثیر زیانبار دارد.

پ) کاهش توانایی اجزای تنوع زیستی برای تأمین کالا و خدمات.

ت) میزان اثرات زیانبار بر سلامتی انسان در حدود مفاد پروتکل.

ماده ۳: شمول

۱- این پروتکل الحاقی برای خسارت ناشی از آن دسته موجودات زنده تغییر یافته ژنتیکی اعمال می شود که منشا آنها نقل و انتقال فرامرزی می باشد. موجودات زنده تغییر یافته ژنتیکی که به آنها اشاره شده آنهایی هستند که:

الف) برای استفاده مستقیم به عنوان غذا یا خوراک دام و طیور یا فرآوری در نظر گرفته شده اند؛

ب) برای استفاده در محیط محصور طراحی شده اند؛

پ) برای معرفی پیش اندیشیده و عمدی به محیط زیست در نظر گرفته شده اند.

۲- با توجه به نقل و انتقالات فرامرزی پیش اندیشیده و عمدی، این پروتکل الحاقی برای خسارت ناشی از برخی کاربری های مجاز از موجودات زنده تغییر یافته ژنتیکی که در پاراگراف ۱ فوق به آنها اشاره شد، اعمال می شود.

- ۳- این پروتکل الحاقی همچنین برای خسارت ناشی از نقل و انتقالات غیر عمدی اشاره شده در ماده ۱۷ پروتکل و همچنین خسارت ناشی از نقل و انتقالات غیر قانونی اشاره شده در ماده ۲۵ پروتکل اعمال می‌شود.
- ۴- این پروتکل الحاقی برای جبران خسارت ناشی از آن دسته از نقل و انتقالات فرامرزی موجودات زنده تغییر یافته ژنتیکی است که بعد از لازم الاجرا شدن این پروتکل الحاقی آغاز شده اند و برای آن دسته از اعضایی است که انتقال فرامرزی به درون حوزه استحفاظی آنها رخ داده است.
- ۵- این پروتکل الحاقی برای خسارتی اعمال می‌شود که در محدوده مناطق حوزه استحفاظی ملی اعضا رخ داده است.
- ۶- اعضا می‌توانند برای نشان دادن خسارتی که در محدوده حوزه استحفاظی ملی آنها اتفاق افتاده است، از معیارهایی که در قوانین داخلی خود بوجود آورده اند، استفاده نمایند.
- ۷- قانون داخلی اجراکننده این پروتکل الحاقی، باید برای خسارت ناشی از انتقالات فرامرزی موجودات زنده تغییر یافته ژنتیکی از کشورهای غیر عضو، نیز اعمال شود.

ماده ۴: سبب

باید یک رابطه سببی بین خسارت و موجود زنده تغییر یافته ژنتیکی مورد نظر، مطابق با قوانین داخلی، برقرار گردد.

ماده ۵: اقدامات واکنشی

- ۱- اعضا موظفند اپراتور یا اپراتورهای مناسب را ملزم کنند تا در صورت بروز خسارت، طبق هرگونه شرایط و الزامات تعیین شده از سوی مرجع صلاحیتدار، نسبت به انجام موارد زیر اقدام نمایند:
- الف- سریعاً مرجع صلاحیتدار را مطلع نمایند.
 - ب- خسارت را ارزیابی نمایند و
 - ج- اقدامات واکنشی مناسب را اتخاذ نمایند.
- ۲- مرجع صلاحیتدار موظف است:
- الف- اپراتوری که باعث ایجاد خسارت شده است را شناسایی نماید.
 - ب- خسارت را ارزیابی و؛
 - ج- اقدامات واکنشی که توسط اپراتور باید انجام شود را تعیین نماید.
- ۳- در جایی که اطلاعات مربوطه، شامل اطلاعات علمی موجود یا اطلاعات موجود در اتاق تهاتر ایمنی زیستی (BCH)، نشان دهد که اگر اقدامات واکنشی بموقع انجام نگیرد احتمال کافی برای وقوع خسارت وجود خواهد داشت، اپراتور باید ملزم شود برای اجتناب از چنین خسارتی اقدامات واکنشی مناسب را به عمل آورد.
- ۴- مرجع صلاحیتدار می‌تواند اقدامات واکنشی مناسب را، بویژه زمانی که اپراتور موفق به انجام آن نشده است، اجرا نماید.

۵- مرجع صلاحیتدار حق دارد برای جبران خسارت، از اپراتور هزینه‌ها و مخارج ارزیابی خسارت و هزینه‌های فرعی ضمنی را دریافت نماید و هرگونه اقدامات واکنشی مناسب را به عمل آورد. اعضا می‌توانند در قوانین داخلی کشور خود موقعیت‌های دیگری را که در آن اپراتور می‌تواند ملزم به تامین هزینه‌ها و مخارج نباشد، پیش بینی و منظور نمایند.

۶- تصمیمات مرجع صلاحیتدار که اپراتور را ملزم به انجام اقدامات واکنشی می‌نماید باید مستدل باشد. چنین تصمیماتی باید به آگاهی اپراتور رسانده شود. قوانین داخلی باید راه حل‌های جبران خسارت از جمله بررسی قضایی و اجرایی چنین تصمیماتی را پیش بینی و تصریح نمایند. مرجع صلاحیتدار همچنین موظف است طبق قوانین داخلی، اپراتور را از راه حل‌های موجود آگاه نماید. رجوع به چنین راه حل‌هایی نباید مرجع صلاحیتدار را از انجام اقدامات واکنشی در شرایط مقتضی باز دارد مگر اینکه در قوانین داخلی تصریح شده باشد.

۷- در اجرای این ماده و با توجه به تعریف اقدامات واکنشی خاصی که مرجع صلاحیتدار ضروری دانسته یا به عمل می‌آورد، اعضا می‌توانند به نحو مقتضی ارزیابی نمایند که آیا اقدامات واکنشی قبلاً در قوانین داخلی آنها در زمینه مسئولیت مدنی، پیش بینی و به آن پرداخته شده است.

۸- اقدامات واکنشی باید طبق قوانین داخلی اجرا شود.

ماده ۶: معافیت‌ها

۱- اعضا می‌توانند در قوانین داخلی کشورشان، معافیت‌ها را به شرح زیر پیش بینی نمایند:

الف) حوادث طبیعی یا موقعیت‌های غیر قابل پیش بینی (فورس ماژور) و
ب) جنگ یا آشوب‌های مدنی

۲- اعضا می‌توانند، در قوانین داخلی کشورشان، هرگونه معافیت دیگر یا موارد نقضی را که ممکن است صلاح بدانند، پیش بینی نمایند.

ماده ۷: محدودیت‌های زمانی

اعضا می‌توانند در قوانین داخلی خود موارد زیر را پیش بینی نمایند:

الف) محدودیت‌های زمانی نسبی و/ یا مطلق از جمله برای فرآیندهای مربوط به اقدامات واکنشی؛ و
ب) شروع یک دوره که دارای محدودیت زمانی است.

ماده ۸: محدودیت‌های مالی

اعضا می‌توانند، در قوانین داخلی خود، محدودیت‌های مالی برای جبران هزینه‌ها و مخارج مالی مربوط به اقدامات واکنشی را پیش بینی نمایند.

ماده ۹: حق اعاده

این پروتکل الحاقی نباید هرگونه حق اعاده یا جبران خسارتی را که یک اپراتور ممکن است در برابر هر فرد دیگری داشته باشد محدود یا ممنوع نماید.

ماده ۱۰: تضمین مالی

۱. اعضا این حق را بر خود محفوظ می‌دارند تا در قوانین داخلی کشور خود تضمین مالی را فراهم نمایند.

۲. اعضا باید به حقوق اشاره شده در پاراگراف ۱ فوق به صورتی عمل نمایند که با حقوق و تعهداتشان تحت قوانین بین‌المللی منطبق باشد و سه پاراگراف آخر بخش مقدماتی پروتکل را مورد توجه قرار دهند.

۳. اولین گردهمایی اعضا به عنوان نشست اعضای پروتکل، پس از لازم الاجرا شدن پروتکل الحاقی باید از دبیرخانه درخواست نماید تا مطالعه جامعی به عمل آورد که به مواردی از جمله موارد زیر بپردازد:

(الف) ویژگی‌های مکانیسم‌های تضمین مالی؛

(ب) ارزیابی و بررسی اثرات اجتماعی، اقتصادی و زیست محیطی چنین مکانیسم‌هایی بویژه در کشورهای در حال توسعه؛ و

(پ) شناسایی نهادهای مناسب برای تأمین ضمانت مالی.

ماده ۱۱: مسئولیت دولت‌ها برای اعمال غیرقانونی بین‌المللی

این پروتکل الحاقی نباید حقوق و تعهداتی را که دولت‌ها تحت قوانین حقوق بین‌الملل عام در خصوص مسئولیت آنها در قبال اعمال غیرقانونی بین‌المللی دارند، تحت تاثیر قرار دهد.

ماده ۱۲: اجرای درون مرزی و ارتباط با مسئولیت مدنی

۱. اعضا باید در قوانین داخلی خود مقررات و آیین‌نامه‌هایی که به خسارت می‌پردازند را پیش‌بینی نمایند. برای اجرای این تعهد، اعضا باید اقدامات واکنشی را مطابق با این پروتکل الحاقی پیش‌بینی نمایند، و در صورت مقتضی:

(الف) قوانین داخلی موجود، و نیز در جایی که قابل اجرا باشد، قواعد و دستورالعمل‌های عمومی در زمینه مسئولیت مدنی را به کار برند.

(ب) مقررات و آیین‌نامه‌های مسئولیت مدنی را بویژه برای این هدف، ایجاد کنند یا به کار گیرند؛ یا

(پ) ترکیبی از هر دو را ایجاد کرده یا به کار برند.

۲. اعضا باید با هدف فراهم نمودن مقررات و آیین نامه‌های مناسب در قوانین داخلی خود در خصوص مسئولیت مدنی برای خسارت مادی یا شخصی مربوط به آن خسارت آنگونه که در ماده ۲، پاراگراف ۲ (ب) تعریف شده است:

الف) اجرای قوانین داخلی موجود خود در خصوص مسئولیت مدنی، را ادامه دهند؛
ب) قانون مسئولیت مدنی را بویژه برای این منظور، ایجاد کرده، به کار برند یا به کارگیری آن را ادامه دهند؛ یا

پ) ترکیبی از هر دو را ایجاد کرده و به کار گیرند یا به کارگیری آن را ادامه دهند.
۳- هنگام ایجاد قانون مسئولیت مدنی، مطابق با بندهای (ب) یا (پ) در پاراگراف ۱ یا ۲ فوق، اعضا باید در کنار موارد دیگر، به عوامل زیر به نحو مقتضی بپردازند:

الف) خسارت

ب) استاندارد تعهد شامل تعهد صریح یا بر پایه تقصیر

پ) کانالیزه کردن تعهد در صورت اقتضا

ث) حق اعتراض

ماده ۱۳: ارزیابی و بازنگری

گردهمایی اعضا به عنوان نشست اعضای پروتکل باید کارایی این پروتکل الحاقی را ۵ سال پس از لازم الاجرا شدن آن و سپس هر ۵ سال یکبار مورد بازنگری قرار دهد، به شرط آن که اطلاعاتی که نیازمند چنین بازنگری‌ای می‌باشند توسط اعضا فراهم و ارائه شده باشند. بررسی باید در چارچوب ارزیابی و بازنگری پروتکل، همانگونه که در ماده ۳۵ پروتکل تصریح شده است، انجام شود مگر اینکه در این پروتکل الحاقی تصمیم دیگری توسط اعضا اتخاذ گردد. اولین بازنگری باید شامل بازنگری کارایی دو ماده ۱۰ و ۱۲ باشد.

ماده ۱۴: گردهمایی اعضا به عنوان نشست اعضای پروتکل

۱. به موجب پاراگراف ۲ ماده ۳۲ کنوانسیون، گردهمایی اعضا به عنوان نشست اعضای پروتکل باید به عنوان نشست اعضای این پروتکل الحاقی باشد.
۲. گردهمایی اعضا به عنوان نشست اعضای پروتکل باید اجرای این پروتکل الحاقی را بطور منظم مورد بازنگری قرار داده و در حوزه اختیارات خود تصمیمات لازم را که برای ارتقای اجرای مؤثر آن ضروری است اتخاذ نماید و موظف است وظایف محول شده به آن را به وسیله این پروتکل الحاقی و با تغییرات لازم در وظایف محوله در پاراگراف های ۴ (a) و (f) ماده ۲۹ پروتکل انجام دهد.

ماده ۱۵: دبیرخانه

دبیرخانه‌ای که براساس ماده ۲۴ کنوانسیون تأسیس شده است باید به عنوان دبیرخانه این پروتکل الحاقی انجام وظیفه نماید.

ماده ۱۶: ارتباط با کنوانسیون و پروتکل

۱. این پروتکل الحاقی باید به پروتکل ضمیمه گردیده و پروتکل را نه تغییر و نه اصلاح نماید.
۲. این پروتکل الحاقی نباید حقوق و تعهداتی را که اعضای آن (اعضای این پروتکل الحاقی) تحت کنوانسیون و پروتکل دارند تحت تأثیر قرار دهد.
۳. به استثنای موارد پیش بینی شده در این پروتکل الحاقی، مقررات کنوانسیون و پروتکل باید، با تغییرات لازم، در خصوص این پروتکل الحاقی اعمال شوند.
۴. بدون صرفنظر از یا لطمه به حقوق و امتیازات مندرج در پاراگراف ۳ فوق، این پروتکل الحاقی نباید حقوق و تعهداتی را که یک عضو بر اساس قوانین بین المللی دارد تحت تأثیر قرار دهد.

ماده ۱۷: امضا

این پروتکل الحاقی باید برای امضای اعضای پروتکل در دفاتر مرکزی سازمان ملل در نیویورک از تاریخ ۷ مارس ۲۰۱۱ (۱۶ اسفند ۱۳۸۹) الی ۶ مارس ۲۰۱۲ میلادی (۱۶ اسفند ۱۳۹۰) گشوده باشد.

ماده ۱۸: اجرایی شدن

۱. این پروتکل الحاقی باید در نودمین روز پس از تاریخ سپردن چهلمین سند تصویب، پذیرش، تایید یا الحاق توسط کشورها یا سازمان های وحدت اقتصادی منطقه‌ای که عضو این پروتکل هستند، لازم الاجرا گردد.
۲. این پروتکل الحاقی برای یک کشور یا یک سازمان وحدت اقتصادی منطقه‌ای که آن را تصویب، پذیرش یا تایید می نماید یا به آن ملحق می شود، بعد از سپردن چهلمین سند، همانگونه که در پاراگراف ۱ فوق به آن اشاره شده است - نود روز بعد از تاریخی که آن کشور یا سازمان وحدت اقتصادی منطقه‌ای سند تصویب، پذیرش، تایید یا الحاق خود را تسلیم می نماید، یا در تاریخی که پروتکل برای آن کشور یا سازمان وحدت اقتصادی منطقه‌ای لازم الاجرا می شود، بر حسب اینکه کدام یک دیرتر باشند، وارد فاز اجرایی می‌شود.
۳. با در نظر گرفتن اهداف بندهای ۱ و ۲ فوق، هر سندی که از سوی یک سازمان وحدت اقتصادی منطقه‌ای سپرده شود نباید به عنوان یک سند الحاقی به اسنادی که به وسیله کشورهای عضو چنین سازمانی سپرده شده اند، اضافه و محاسبه شود.

ماده ۱۹: قید و شرط

هیچ قید و شرطی را نمی‌توان برای این پروتکل قائل شد.

ماده ۲۰: کناره‌گیری

۱. در هر زمانی پس از آن که دو سال از ورود این پروتکل به فاز اجرایی برای یک کشور عضو بگذرد، آن عضو می‌تواند با ارائه اعلان کتبی به دبیرخانه از این پروتکل الحاقی کناره‌گیری نماید.
۲. هرگونه کناره‌گیری باید با گذشت یک سال از تاریخ دریافت آن توسط دبیرخانه یا در تاریخی پس از آن که می‌تواند در اعلان کناره‌گیری مشخص شود، انجام گیرد.
۳. هر عضوی که مطابق ماده ۳۹ پروتکل از پروتکل کناره‌گیری کند باید به عنوان کناره‌گیری از این پروتکل الحاقی نیز تلقی شود.

ماده ۲۱: متون معتبر

نسخه اصلی این پروتکل الحاقی به زبانهای عربی، چینی، انگلیسی، فرانسوی، روسی و اسپانیایی به یک اندازه معتبر بوده و باید به دبیر کل سازمان ملل تسلیم شوند. برای گواهی این امر، امضاکنندگان ذیل، که اختیارات لازم را برای این امر دارا می‌باشند، این پروتکل الحاقی را امضا نموده‌اند. در تاریخ ۱۵ اکتبر ۲۰۱۰ در ناگویا انجام شد.